

1

Pátek 1. ledna 2021

Dnes, časně zrána, 1. ledna 2001, tři minuty po půlnoci, byl v hospodské rvačce na předměstí Buenos Aires ve věku dvaceti pěti let, dvou měsíců a dvanácti dnů zabit poslední člověk narozený na Zemi. Jestliže se dá věřit prvním zprávám, Joseph Ricardo zemřel tak, jak žil. Nebylo pro něj vždy snadné vyrovnat se s tou poctou, jestli se dá vůbec o něčem takovém mluvit, s faktem, že je posledním člověkem, jehož narození bylo oficiálně zaznamenáno, ale jehož sláva nikterak nesouvisela s jeho osobními schopnostmi či nadáním. A teď je mrtvý. Ty zprávy se k nám do Británie dostaly v programu státního rozhlasového vysílání v devět hodin a já jsem se je dověděl čirou náhodou. Zrovna jsem se usadil, abych začal tenhle deník, v němž bych zachytil druhou půlku svého života, když jsem si všiml času a napadlo mě, že bych si ještě mohl poslechnout stručný přehled událostí. Ricardova smrt byla až na posledním místě a hlasatel se o ní zmínil neutrálním tónem několika nevýraznými větami. Mně ta zpráva připadala jen jako další drobné ospravedlnění mého předsevzetí psát si deník. První den nového roku a den mých padesátin. Jako dítěti mi vždycky lichotila tahle pocta, navzdory určité nevýhodě, že ten den následoval brzy po Vánocích a pro obě oslavy musel stačit jeden dárek, který nikdy nevypadal lepší než ten, který bych normálně dostal.

Tyhle tři události, Nový rok, moje padesáté narozeniny a Ricardova smrt, jsou jen chabým důvodem pro poskvrnění prvních stránek zápisníku. Ale budu pokračovat, snad abych se alespoň trochu bránil osobní apatii. Když nebude co zaznamenat, zaznamenám nicotu, a pak, až dosáhnu požehnaného věku – jestli ho vůbec dosáhnu, i když většina z nás to očekává, proto-

že jsme experty na prodlužování života –, otevřu jednu ze svých plechovek s ulitými sirkami a zapálím si takový malý ohňostroj marnosti. Vůbec nezamýšlím zanechat deník jako svědectví o posledních dnech lidstva. Ani ve svých nejsobečtějších náladách se nedokážu takhle klamat. Jaký zájem by někdo mohl mít o deník Theodora Farena, doktora filozofie, člena Merton College na Oxfordské univerzitě, historika viktoriánského věku, bezdětného, rozvedeného, opuštěného, jehož jediným právem být povšimnut je skutečnost, že je bratrancem Xana Lyppiatta, diktátora a Guvernéra Anglie. Žádné osobní zásluhy mu nemohou být připsány. Po celém světě připravují státy k uskladnění své závěti pro příští generace, které, jak se občas stále ujišťujeme, nás mohou vystřídat, pro stvoření z jiných galaxií, jež možná přistanou v zelené divočině a budou se ptát, jaké formy života kdysi tuto planetu obývaly. Ukládáme naše knihy i rukopisy, spoustu maleb a kreseb, notové zápisy a hudební nástroje, umělecká díla. Největší světové knihovny budou do čtyřiceti let zatemněny a zapečetěny. Budovy, alespoň ty, které se nerozpadnou, promluví samy za sebe. Pískovec v Oxfordu nejspíš nepřežije víc než pár století. Vždyť už teď se univerzita pře o to, jestli se vyplatí opravovat opadávající fasádu Sheldonian College. Ale já si rád představuju ty mytické bytosti, jež přistanou na náměstí Svatého Petra a vstoupí do baziliky, tiché a odrážející jejich kroky pod nánosy staletého prachu. Uvědomí si vůbec, že tohle patřilo k největším chrámům, které lidstvo postavilo pro jednoho ze svých bohů? Budou zvědaví na podstatu toho Boha, který byl uctíván s nesmírnou pompou a slávou, překvapí je jeho symbol, dvě zkřížená břevna, tak neočekávané jednoduchá, ztěžklá zlatem a posázená drahokamy? Nebo budou jejich hodnoty a myšlenkové pochody našim natolik vzdálené a cizí, že se jich nic z bázně a nádhery nemůže dotknout? Ale navzdory objevu – myslím, že to bylo roku 1997 – planety, o níž astronomové tvrdí, že by na ní mohl existovat život, jen několik z nás opravdu věří, že přijdou. Musí tam být. Je oprav-

du nesmyslné se domnívat, že pouze jedna malá oběžnice v nekonečné rozloze vesmíru je schopná rozvoje a existence života inteligentních bytostí. Jenže my se k nim nedostaneme a oni k nám nepřijdou.

Před dvaceti lety, kdy už byl svět napůl přesvědčený, že náš živočišný druh ztratil schopnost reprodukce, se pátrání po posledním narozeném člověku stalo světovou posedlostí a otázkou národní hrdosti a mezistátního boje, v konečném výsledku stejně bezvýznamného jako nelítostného a rozhořčeného. Aby narození mohlo být potvrzeno, bylo třeba udat čas na desetinu vteřiny. To celkem účinně vyloučilo vysoké procento lidí, kteří znali datum, ale ne přesnou hodinu, a všeobecně se uznávalo stanovisko, i když se nezdůrazňovalo, že výsledek nemůže být nikdy konečný. Skoro jistě v nějaké zapadlé džungli, v primitivní chatrči, vyklouzl na světlo boží nepozorovaně poslední člověk, nezaznamenaný a světem opominutý. Ale po měsících zkoumání a znovuověřování byl nakonec oficiálně uznán Joseph Ricardo, smíšené rasy, narozený jako nemanželský v nemocnici v Buenos Aires, dvě minuty po třetí hodině západního času 19. října 1995. Když už byl jednou závěr potvrzen a vyhlášen, Ricardovi nezbylo než těžit ze své popularity, jak nejlépe umí, zatímco svět, jako by si náhle uvědomil marnost svého počínání, odvrátil pozornost jinam. A teď je mrtev a já dost pochybuji, že by ještě nějaká země měla zájem vytáhnout dalšího kandidáta ze zapomenutí.

Méně než nadcházející konec našeho druhu nebo dokonce neschopnost mu předejít nás rozčiluje a demoralizuje naše selhání při pátrání po příčinách našeho fiaska. Západní věda a západní medicína nás nepřipravily na závažnost tohoto konečného selhání a na naše ponížení. Existuje spousta nemocí, které bylo těžké diagnostikovat a léčit, jedna téměř vylidnila dva kontinenty, než se vyčerpala. Ale nakonec jsme vždycky dokázali určit příčinu. Pojmenovali jsme viry a bacily, které nad námi dokonce i dnes k naší zlosti vítězí. Západní věda byla naší mod-

lou, všemocná nás chránila, utištovala, uzdravovala, zahřívávala, krmila a bavila, a my jsme se cítili oprávnění kritizovat ji a občas ji odmítat, jako lidstvo vždycky odmítalo své bohy, ale s vědomím, že navzdory našemu odpadlictví bude pro nás toto božstvo, náš výtvor a otrok, stále pracovat. Anestetika na utišení bolesti, náhradní srdce, nové plíce, antibiotika, točící se kola a pohyblivé obrázky. Vždycky se rozsvítilo, když jsme zmáčkli vypínač, a když ne, dokázali jsem najít příčinu. Technické a přírodní vědy nikdy nepatřily k mým koníčkům, v nich jsem odjakživa nebyl silný v kramflecích. Trochu jsem pochytil ve škole, a ve svých padesáti jim rozumím jen o malinko víc. Přesto jsou také pro mě bohem, i když samotné výsledky se mi zdají nepochopitelné, ale s ostatním světem sdílím rozčarování nad tím, že bůh je mrtev. Docela jistě si vybavuji sebejistá slova z doby, kdy se ukázalo, že nadevši pochybnost není žádná žena těhotná: „Potrvá nám nějaký čas, než přijdeme na příčinu zjevné celosvětové sterility.“ Uteklo dvacet let a my už nedoufáme, že bychom se dočkali úspěchu. Jako chlípny hřebec, náhle přistižený při impotenci, jsme hluboce poníženi v naší ješitnosti. Přes všechny naše znalosti, inteligenci i moc nedokážeme dělat to, co zvládne každé zvíře bez uvažování. Vůbec se nedivím, že je jedním dechem uctíváme i nenávidíme.

Rok 1995 se stal známý jako rok Omega, nebo taky rok poslední, konečný, a termín Omega přešel do slovníku celého světa. V závěrečných letech minulého století se rozvinula široká debata o tom, zda země, která objeví lék proti sterilitě, se o něj podělí s ostatními a za jakých podmínek. Všeobecně se přijalo, že tohle je neštěstí celé zeměkoule a že mu musí zodpovědně a sjednoceně čelit celý svět. Pořád jsme na sklonku devadesátých let mluvili o roce Omega jako o nemoci, o selhání, které bude časem diagnostikováno a pak napraveno, tak jako když se lidé naučili léčit tuberkulózu, záškrť, obrnu a nakonec, i když příliš pozdě, i AIDS. Jak roky mýjely a sjednocené úsilí pod záštitou Organizace spojených národů nepřinášelo žádné výsled-

ky, naprostá otevřenost šla stranou. Výzkum přešel do ilegality, snahy jednotlivých národů se staly středem pozornosti plně podezírání. Evropské společenství jednalo ve vzájemné dohodě, chrtilo na výzkum materiální prostředky i lidskou sílu. Evropské centrum pro sterilitu člověka v Paříži se stalo jedním z nejvýznamnějších na světě. Díky tomu alespoň spolupracovalo otevřeně se Spojenými státy, jejichž úsilí bylo, pokud se to vůbec dá tvrdit, ještě větší. Ale neexistovala žádná mezinárodní spolupráce, cena byla příliš vysoká. Podmínky, za nichž by případné tajemství mohlo být sdíleno, se staly příčinou vášnivých debat a spekulací. Závěr zněl, že by se o léčbu, až se na ni přijde, měli podílet všichni. Vědeckou znalost by si žádný národ neměl ani nemohl nadlouho ponechat. Ale přes světadily, hranice národů i ras jsme pozorovali jeden druhého podezíravě a s utkvělými představami a přiživovali jsme stále pověsti a spekulace. Stará dobrá špionáž se vrátila. Ostřílení agenti se vynořili z míst, kde trávili pohodlný odpočinek, z Waybridge a Cheltenhamu, a znovu se věnovali svému řemeslu. Špionáž samozřejmě nikdy nezmizela, dokonce ani ne po oficiálním ukončení studené války v jednadevadesátém. Člověk příliš propadl směsici adolescentního pirátství a bezcharakterního chování dospělého, aby je dokázal zcela opustit. Na sklonku devadesátých let institut špionáže rozkvetl tak jako nikdy od konce studené války. Chrtil nové hrdiny, nové zloduchy, nové mýty. Zvláště jsme se zaměřili na Japonsko, napůl ze strachu, že jejich skvěle technicky vybavená populace by mohla být na stopě odpovědi.

O deset let později jsme je stále hlídali, ale už s daleko menším znepokojením a úzkostí a zcela bez naděje. Ani snaha tajně získávat informace nezmizela úplně, ale poslední člověk se narodil před pětadvaceti lety a jen pár z nás ještě věří, že se na naší planetě znovu rozezní dětský pláč. Vyprchává také náš zájem o sex. Romantická, idealizovaná láska vystřídala primitivní pohlavní uspokojení navzdory snahám Guvernéra Anglie, který chtěl prostřednictvím národních pornoshopů stimulovat naši

hasnoucí touhu. Ale máme pro ukojení smyslů náhražky, jsou k dostání v Národním centru zdraví. Naše stárnoucí těla jsou natahována, vyhlazována, masírována, laskají se s nimi, mažou je oleji a oblévají voňavkou. Udělají nám manikúru a pedikúru, změří nás i zváží. Lady Margaret Hall se stala masážním centrem pro Oxford a tam také každé úterý odpoledne odpočívám na lehátku, dívám se do ztichlých zahrad a užívám si státem pečlivě vyměřenou hodinku hýčkání svých smyslů. A jak neúnavně a s jakým utkvělým soustředěním si chceme zachovat iluzi mládí či alespoň temperamentního středního věku. Národní hrou se stal golf. Kdyby neexistoval rok Omega, ochránci životního prostředí by protestovali proti ničení spousty hektarů krajiny, často té nejkrásnější, které byly znovu upravovány pro náročný výcvik. Všichni jsou volní a svobodní, to je část potěšení a zábavy, jež nám Guvernér slíbil. Některé kluby jsou výlučné, drží si od těla nevídané členy, ne striktními zákazy, které jsou nelegální, ale jemnými signály, jež v Británii dokážou rozeznat i ti nejméně vnímaví, protože jsou k tomu od dětství vedeni. Potřebujeme naše snobství; rovnost je politická teorie, ne politika v praxi, dokonce ani ne v Xanově rovnostářské Británii. Jednou jsem zkoušel hrát golf, ale shledal jsem tu hru naprosto nezáživnou, snad kvůli mé schopnosti vyrvat špatnými údery obrovské drny, ale nikdy se netrefil do míčku. Teď běhám. Téměř denně dusám po měkké půdě Port Meadow nebo po opuštěných pěšinkách Wytham Wood, počítám kilometry, kontroluji tep, vážím se, kolik jsem shodil, sleduji výdrž. Snažím se zůstat naživu jako každý druhý, jsem člověk posedlý tělesnými funkcemi.

Mnohé lze vystopovat do pozdních let devadesátých: výzkum z oblasti alternativní medicíny, vonné oleje, masáže, sex bez skutečného styku. Pornografie a sexuální násilí v kině, v televizi, v knihách i v životě vzrostly a staly se daleko otevřenější, ale čím dál míň jsme se tady na Západě milovali a rodili děti. Svého času se zdálo, že je to vítaný vývoj v příliš přelidněném světě. Jako historik vím, že to byl začátek konce.